

В.В. Буркун, аспірант

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АВТОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сучасна національна автотранспортна система відіграє важливу роль для соціально-економічного розвитку країни, адже забезпечує пасажирські перевезення населення та перевезення товаропотоків на різні відстані.

Метою нашого дослідження стало проведення ретроспективного аналізу становлення національної автотранспортної системи України.

Розвиток національної автотранспортної системи почався після розпаду СРСР та формування України як незалежній державі.

По території України існує поширена мережа автомобільних маршрутів які з'єднують населені пункти. З метою покращення якості покриття автодоріг України в рамках реформ транспортної системи та децентралізації влади, було передано обслуговування доріг місцевого значення. Крім того, збільшуються відповідальність та повноваження регіональних дочірніх підприємств Державної Акціонерної компанії «Автомобільні дороги України», які займаються виконанням робіт з ліквідації ямковості та влаштуванням захисних шарів покриття на дорогах.

Стратегічні напрями розвитку автомобілебудування в Україні полягають в максимізації додаткової вартості по всім складовим ланцюга створення національного автотранспорту при відповідному виборі та якості продукції автомобілебудування. Необхідно задовольнити потреби внутрішнього ринку та транспортної галузі країни в цілому конкурентоздатною автомобільною технікою, що відповідає міжнародним вимогам до безпеки, екологічним та економічним характеристикам.

Ключові слова: *автотранспортна система, пасажиропотік, транспортна галузь, якість доріг, безпека руху.*

Постановка проблеми. Сучасна національна автотранспортна система відіграє важливу роль для соціально-економічного розвитку країни, адже забезпечує пасажирські перевезення населення та перевезення товаропотоків на різні відстані. Автотранспорт охоплює різні види транспортних засобів за величиною вантажопідйомності, грузоемності,

техніко-економічними характеристиками тощо. Життєдіяльність всіх територіальних громад теж залежить від якості роботи автотранспортної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами становлення та розвитку автотранспортної системи займаються такі вітчизняні вчені як: Боровицька Л.О. [4], Захарова О.В. [1], Ємельянова О.Ю. [2], Корнійко Я.Р. [3], Круць А.В. [4], Лагоденко П.І. [5], Матійко С.А. [6], Прейгер Д.К. [2], Савчук О.В. [1], Собкевич О.В. [2] та ін. Але потребують подальшого дослідження проблеми становлення національної автотранспортної системи.

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження стало проведення ретроспективного аналізу становлення національної автотранспортної системи України.

Виклад основного матеріалу. Появою транспортних засобів в Україні відзначився початок ХХ ст., коли в місті Одеса з'явився перший автомобільний транспортний засіб. Власниками наступних автомобілів були мешканці міста Київ. В 1902 р. на засіданні Київської міської думи була затверджено “Порядок пасажирського і вантажного руху по місту Києву на автомобілях”, який вважався обов'язковим для виконання всім учасникам автотранспортного руху в місті. В 1904 р. в Києві було засновано клуб автолюбителів, до якого належали елітні представники мешканців міста. [7].

Розвиток промисловості та міграційні процеси пришвидшили розвиток транспортної системи України. У 1906 році було здійснено забезпечення транспортного сполучення між містами Київ та Житомир. Протягом шести годин пасажери змогли діставатися з одного міста в інше на автобусі. Влітку 1911 р. з'явилися автобусні маршрути Київ-Рівне, Кам'янець-Подільський-Проскурів (Хмельницький), Київ-Чернігів. З літа 1911 р. почали курсувати автобуси по Київ-Брестському шосе. «На початок 1910 року в Україні вже налічувалось 618 автомобілів, зокрема в губерніях: Київській – 119, Полтавській – 33, Таврійській -168, Харківській – 61, Херсонській – 145, Чернігівській – 31, Волинській – 28 і Подільській – 33.» [7].

Розвиток національної автотранспортної системи почався після розпаду СРСР та формування України як незалежній державі. В 1992 р. створюється Міністерство транспорту України, а в його складі Державні департаменти за усіма видами транспорту, в тому числі і Державний департамент автомобільного транспорту. Державний департамент автомобільного транспорту виконує управлінські функції державного правового регулювання роботи автотранспортних підприємств, компаній та акціонерних товариств незалежно від форм їх власності [7].

Із створенням Міністерства транспорту покладено початок розвитку інфраструктури транспортного забезпечення на ринкових засадах в умовах конкуренції в незалежній державі. У 2004 р. дане міністерство реорганізоване в Міністерство транспорту та зв'язку України, а в грудні 2010 року черговою реорганізацією створено Міністерство інфраструктури України.

Для обґрунтування сучасного рівня розвитку автотранспортної системи нами систематизовано найбільш важливі показники в динаміці за 2001-2016 рр., що наведені у табл. 1.

1. Динаміка характеристик автотранспортної системи за 2001-2016 рр.*

Роки	Довжина автомобільних доріг загального користування, км	у тому числі із твердим покриттям	Приріст доріг із твердим покриттям, км	Перевезення вантажів автомобільним транспортом, тис. тон	Приріст перевезення вантажів, тис. тон	Перевезення пасажирів автомобільним транспортом, тис.пас.	Приріст перевезення пасажирів, тис.пас.
2001	169629,9	164089,0		977268,8		2722001,6	
2002	169678,5	164245,4	156,4	947263,8	-30005	3069136,3	347134,7
2003	169738,9	164633,4	388	973283,0	26019,2	3297504,5	228368,2
2004	169447,1	164772,2	138,8	1027396,3	54113,3	3720326,4	422821,9
2005	169322,8	164956,7	184,5	1120715,3	93319	3836514,5	116188,1
2006	169104,2	165155,0	198,3	1167199,7	46484,4	3987982,0	151467,5
2007	169421,6	165611,2	456,2	1255225,3	88025,6	4173033,7	185051,7
2008	169501,6	165799,9	188,7	1266598,1	11372,8	4369125,5	196091,8
2009	169494,9	165820,0	20,1	1068857,9	-197740,2	4014035,2	-355090,3
2010	169496,2	165843,6	23,6	1168218,8	99360,9	3726288,6	-287746,6
2011	169636,8	166024,6	181	1252390,3	84171,5	3611829,9	-114458,7
2012	169693,9	166095,1	70,5	1259697,7	7307,4	3450173,1	-161656,8
2013	169648,5	166084,9	-10,2	1260767,5	1069,8	3343659,5	-106513,6
2014	163027,6	159463,2	-6621,7	1131312,7	-129454,8	2913318,1	-430341,4
2015	163024,2	159447,1	-16,1	1020604,0	-110708,7	2250345,3	-662972,8
2016	163033,0	159462,1	15	1085663,4	65059,4	2024892,9	-225452,4

*Джерело: складено за даними [8]

Дані за 2014-2016 рр. наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки, що поясню різке зменшення всіх характеристик автотранспортної системи за 2001-2016 рр., що наведені у

таблиці. Щодо протяжності доріг із твердим покриттям, то у 2016 р. порівняно із 2015 р. спостерігалось невеличке збільшення протяжності доріг, а саме на 15 км, що свідчить про припинення тенденції до зменшення протяжності доріг із твердим покриттям, яка започаткувалася у період з 2013 р.

Щодо перевезення вантажів автомобільним транспортом, то зменшення обсягів перевезень спостерігалось у 2009 р. порівняно із попереднім періодом на 197740,2 тис. тон та у 2013 й 2014 рр., що, в свою чергу, пояснюється відсутністю даних окупованої території. У 2016 р. порівняно із 2015 р. приріст перевезення вантажів автомобільним транспортом становив 65059,4 тис. тон, що характеризує відновлення позитивної тенденції нарощування обсягів перевезень автотранспортом.

Щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом, то починаючи із 2009 року очевидною є тенденція щорічного зменшення пасажиропотоку. Найбільше зменшення спостерігалось у 2015 р. порівняно із попереднім роком і становило -662972,8 тис. пас., що пояснюється наданням переваги перевезення пасажирів іншим видам транспорту, адже автомобільний транспорт вважається одним із найбільш небезпечних (табл. 2).

2. Динаміка дорожньо-транспортних пригод на дорогах і вулицях України за 2001-2016 рр.*

Роки	Дорожньо-транспортні пригоди на дорогах і вулицях, одиниць	Приріст ДТП, одиниць	У тому числі зі смертельним наслідком	Приріст ДТП зі смертельним наслідком
2001	34541		5350	
2002	34488	-53	5426	76
2003	42409	7921	6402	976
2004	45592	3183	6198	-204
2005	46485	893	6372	174
2006	49491	3006	6599	227
2007	63554	14063	8404	1805
2008	51279	-12275	6764	-1640
2009	37049	-14230	4702	-2062
2010	31914	-5135	4223	-479
2011	31281	-633	4344	121
2012	30699	-582	4507	163
2013	30681	-18	4301	-206
2014 ³	25854	-4827	...	...
2015 ³	25493	-361	3558	...
2016 ³	26782	1289	2984	-574

*Джерело: складено за даними [8]

Починаючи із 2008 р. очевидними є позитивні зрушення в безпечності автомобільного транспорту, адже у період із 2009 до 2015 рр. спостерігається щорічне зменшення дорожньо-транспортних пригод на дорогах і вулицях, а от у 2016 р., нажаль ця тенденція переривається і спостерігається приріст ДТП на 26782 одиниць. А кількість ДТП зі смертельним наслідком у 2016 р. зменшилася порівняно із відповідним показником 2015 р. на 574 одиниці. Таким чином, можливо стверджувати про зростання рівня безпеки автотранспортних перевезень.

За даними Міністерства інфраструктури України «за 2017 рік частка перевезень пасажирів автомобільним транспортом становить понад 43 %. У порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. обсяги перевезень пасажирів автотранспортом зменшились на 0,3 %. Особливістю ринку автомобільних перевезень є відсутність на ньому державного сектору економіки. Діють лише приватні автоперевізники. Таким чином, головною функцією Міністерства є формування та забезпечення реалізації державної політики у даній сфері, визначення «правил гри», забезпечення сталого функціонування пасажирських та вантажних автомобільних перевезень». [9].

Можливості розвитку автотранспорту залежать від якості покриття автомобільних шляхів (рисунок).

Мережа автошляхів України

По території України існує поширена мережа автомобільних маршрутів які з'єднують населені пункти. З метою покращення якості покриття автодоріг України в рамках реформ транспортної системи та децентралізації влади, було передано обласним адміністраціям обслуговування доріг місцевого значення. Крім того, збільшуються відповідальність та повноваження регіональних дочірніх підприємств Державної Акціонерної компанії «Автомобільні дороги України», які займаються виконанням робіт з ліквідації ямковості та влаштуванням захисних шарів покриття на дорогах.

Висновки. Стратегічні напрями розвитку автомобілебудування в Україні полягають в максимізації додаткової вартості по всім складовим ланцюга створення національного автотранспорту при відповідному виборі та якості продукції автомобілебудування. Необхідно задовольнити потреби внутрішнього ринку та транспортної галузі країни в цілому конкурентоздатною автомобільною технікою, що відповідає міжнародним вимогам до безпеки, екологічним та економічним характеристикам.

Бібліографічний список: 1. Савчук О.В. Стратегічні напрями розвитку потенціалу національної транспортної системи України [Текст] / О.В. Савчук, О.В. Захарова / Національна та регіональна економіка // Вісник Маріупольського державного університету. – 2011. – Вип. 2. (Серія «Економіка»). – С. 42-52. 2. Прейгер Д.К., Собкевич О.В., Ємельянова О.Ю. Реалізація потенціалу транспортної інфраструктури України в стратегії посткризового економічного розвитку. – К.: НІСД, 2011. – 37 с. 3. Корнійко Я.Р. Сучасний розвиток транспортної системи України [Електронний ресурс] / Я.Р. Корнійко // Наукові журнали Національного Авіаційного Університету. Режим доступу 4. Боровицька Л.О. Проблеми та сучасний стан транспортної системи України [Електронний ресурс] / Л.О. Боровицька, А.В. Круць / Регіональна економіка / Економічні науки // Publishing house Education and Science. Режим доступу: 5. Лагоденко П.І. Транспортна галузь в системі національної економіки України [Електронний ресурс] / М.В. Гоцуляк, П.І. Лагоденко / Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД», 29-30 грудня 2013 р. // Наукові конференції. Режим доступу. 6. Матійко С.А. Особливості державного регулювання розвитку транспортного комплексу України [Електронний ресурс] / С.А. Матійко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_6_8. 7. Історія автомобільного

транспорту України. Інформаційно-довідковий сайт «Україна». Електронний ресурс. Режим доступу: http://proukraine.net.ua/?page_id=447. 8. Державної служби статистики. Електронний ресурс. Джерело доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 9. Загальна інформація про галузь. Міністерство інфраструктури України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/zagalna-informaciya-pro-galuz.html>.

В.В. Буркун. Ретроспективний аналіз становлення національної автотранспортної системи України. Современная национальная автотранспортная система играет важную роль для социально-экономического развития страны, ведь обеспечивает пассажирские перевозки населения и перевозки товаропотоков на различные расстояния.

Целью нашего исследования стало проведение ретроспективного анализа становления национальной автотранспортной системы Украины.

Развитие национальной автотранспортной системы началось после распада СССР и формирования Украины как независимому государству.

По перевозке пассажиров автомобильным транспортом, то начиная с 2009 года, очевидна тенденция ежегодного уменьшения пассажиропотока. Наибольшее уменьшение наблюдалось в 2015 году по сравнению с предыдущим годом и составило -662972,8 тыс.пас., что объясняется предпочтением перевозки пассажиров другим видам транспорта, ведь автомобильный транспорт считается одним из самых опасных

Начиная с 2008 года будем очевидны положительные сдвиги в безопасности автомобильного транспорта, ведь в период с 2009 до 2015 года наблюдается ежегодное уменьшение ДТП на дорогах и улицах, а вот в 2016 году, к сожалению эта тенденция прерывается и наблюдается прирост ДТП на 26782 единиц .

По территории Украины существует распространенная сеть автомобильных маршрутов соединяющих населенные пункты. С целью улучшения качества покрытия автодорог Украины в рамках реформ транспортной системы и децентрализации власти, было передано обладминистрациям обслуживания дорог местного значения. Кроме того, увеличиваются ответственность и полномочия региональных дочерних предприятий Государственной Акционерной компании «Автомобильные дороги Украины», которые занимаются выполнением работ по ликвидации ямочности и устройством защитных слоев покрытия на дорогах.

Стратегические направления развития автомобилестроения в Украине заключаются в максимизации добавленной стоимости по всем составляющим цепи создания национального автотранспорта при соответствующем выборе и качестве продукции автомобилестроения. Необходимо удовлетворить потребности внутреннего рынка и транспортной отрасли страны в целом конкурентоспособной

автомобильной техникой, соответствующей международным требованиям к безопасности, экологическим и экономическим характеристикам.

Ключевые слова: автотранспортная система, пассажиропоток, транспортная отрасль, качество дорог, безопасность движения.

V.V. Burkun. Retrospective analysis of the formation of the national motor transport system of Ukraine. The modern national automobile transport system plays an important role for the country's socio-economic development, since it provides passenger transportation of people and transportation of goods for different distances.

The purpose of our study was to conduct a retrospective analysis of the formation of the national motor transport system in Ukraine.

The development of the national automobile system began after the collapse of the USSR and the formation of Ukraine as an independent state.

As for the carriage of passengers by road, since 2009, the tendency of annual decrease of passenger traffic is obvious. The largest decrease was observed in 2015 compared to the previous year and amounted to -662972,8 thousand passengers, which is explained by the advantages of passenger transportation to other modes of transport, since road transport is considered one of the most dangerous

Beginning in 2008, there are obvious positive developments in the safety of road transport, since in the period from 2009 to 2015 there is an annual decrease in road traffic accidents on roads and streets, but in 2016, unfortunately, this trend is interrupted and there is an increase in traffic accidents by 26,782 units .

On the territory of Ukraine there is a widespread network of automobile routes connecting settlements. In order to improve the coverage of the roads of Ukraine in the framework of transport system reforms and decentralization of power, it was transferred to regional administrations for servicing roads of local importance. In addition, the responsibility and authority of the regional subsidiaries of the State Joint Stock Company "Motorways of Ukraine", which are engaged in the implementation of work on the elimination of friction and the installation of protective coatings on the roads, are increasing.

The strategic directions of automotive development in Ukraine are to maximize the added value of all components of the national transport vehicle chain with the appropriate choice and quality of automotive products. It is necessary to satisfy the needs of the domestic market and the transport industry of the country as a whole by competitive automobile equipment, which meets the international requirements for safety, environmental and economic characteristics.

Key words: motor transport system, passenger traffic, transport industry, road quality, traffic safety.

Стаття надійшла до редакції: 07.10.2017 р.